

การส่งเสริมกระบวนการแห่งสัมมาชีพของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน
ในจังหวัดพิจิตร
**Promotion of the Process of Right Life Lihood of the
Community Enterprise in Phichit**

พระราชสิทธิเวที¹,
นพวรรณ ไชยชนะ², พระครูพิสุทธิปัญญาภิวัฒน์³,
พระปลัดอนุชาติ นรินโท⁴, วรณวรารงค์ โปธิกามบำรุง⁵ และ ชัยภัทร ปทุมทา⁶
วิทยาลัยสงฆ์พิจิตร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Phrarat Sittivetee¹,
Noppwan Chaichana², Phrakhru Phisutthipanyaphiwat³,
Phrapalad Anuchat Narinto⁴, Wanwarang Photikambumrung⁵
and Chaipat Pathumtha⁶
Phichit Buddhist College,
Mahachulalongkornrajavidyalay University, Thailand
Corresponding Author, Email: Chaipat.pat@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมกระบวนการแห่งสัมมาชีพของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตร” มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษากระบวนการแห่งสัมมาชีพของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตร 2) เพื่อวิเคราะห์หลักธรรมในพุทธศาสนากับการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตรและ 3) เพื่อส่งเสริมกระบวนการแห่งสัมมาชีพของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตรเป็นการวิจัยแบบผสมผสานประกอบด้วยการศึกษาเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตรทั้งหมดเป็นนิติบุคคลในรูปแบบใดหรือไม่เป็นนิติบุคคลวิสาหกิจชุมชน/เครือข่ายฯ ที่จดทะเบียน

* วันที่รับบทความ: 4 มกราคม 2562; วันแก้ไขบทความ 15 มีนาคม 2562; วันตอบรับบทความ: 31 มีนาคม 2562

Received: January 4, 2019; Revised: March 15, 2019; Accepted: March 31, 2019

ไว้กับสำนักงานเกษตรจำนวน 12 อำเภอในจังหวัดพิจิตรปัจจุบันมีวิสาหกิจชุมชน 372 แห่ง
เครือข่ายวิสาหกิจชุมชน 1 แห่งจำนวนสมาชิก 6,367 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้
มีการดำเนินการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอนตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของประชากรและกลุ่ม
ตัวอย่างที่เป็นบุคคลโดยใช้แบบสอบถามสอบถามผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในชุมชนเพื่อสอบถามข้อมูล
ทั่วไปเกี่ยวกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตรกลุ่มตัวอย่างมีจำนวน 377 คน ตอนที่ 2 การ
สัมภาษณ์เชิงลึกเป็นแบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้างผู้ให้ข้อมูลสำคัญผู้มีส่วนได้เสียซึ่งได้มาโดยการ
เลือกแบบเจาะจงจากผู้นำกรรมการสมาชิกผู้ประกอบการกลุ่มผลิตชุมชนวิสาหกิจชุมชนใน
อำเภอที่ได้รางวัลกลุ่มวิสาหกิจชุมชนดีเด่นระดับจังหวัดระหว่าง ปี พ.ศ. 2555-2559 และอีก 1
กลุ่มเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ยั่งยืนกลุ่มวิสาหกิจละ 48 รูป/คน ตอนที่ 3 การสนทนากลุ่มย่อย
วิธีการสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่เลือกแบบเจาะจงจากผู้บริหารนักวิชาการผู้นำจากภาครัฐจำนวน
11 รูป/คน

ผลการวิจัย พบว่า

1. กระบวนการแห่งสัมมาชีพของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตรพบว่าระดับ
ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อวิธีการส่งเสริมกระบวนการแห่งสัมมาชีพของกลุ่มวิสาหกิจ
ชุมชนในจังหวัดพิจิตรได้แก่ด้านกระบวนการแห่งสัมมาชีพพบว่าการส่งเสริมกระบวนการแห่ง
สัมมาชีพของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตรด้านกระบวนการแห่งสัมมาชีพโดยภาพ
รวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.78$, $S.D.=9.79$) ด้านหลักธรรมใดในพุทธศาสนาที่เอื้อต่อการ
พัฒนาพบว่ากระบวนการแห่งสัมมาชีพของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตรหลักธรรมใน
พุทธศาสนากับการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.65$,
 $S.D.=1.92$) และด้านวิธีการส่งเสริมกระบวนการแห่งสัมมาชีพพบว่ากระบวนการแห่ง
สัมมาชีพของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตรหลักธรรมในพุทธศาสนากับพัฒนา
วิสาหกิจชุมชนโดยภาพรวมอยู่ในระดับดี ($\bar{x}=3.67$, $S.D.=9.77$)

2. หลักธรรมในพระพุทธศาสนาที่เกื้อหนุนส่งเสริมสัมมาอาชีพและเอื้อต่อการ
พัฒนาวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตร ได้แก่ 1. หลักธรรมที่เกื้อหนุนสัมมาอาชีพะ
ประกอบด้วย 1) อริยมรรคมีองค์ 8 2) ทิฏฐธัมมิกัตถะประโยชน์ 4 2. หลักธรรมที่ส่งเสริม
สัมมาอาชีพะประกอบด้วย 1) สังคหวัตถุ 4 2) ขรวาสาธรรม 4 3) โภควิภาค 4
3. หลักธรรมที่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตรใช้เป็นพื้นฐานในการส่งเสริมสัมมาอาชีพะ
ได้แก่ อริยสัจ 4

3. วิธีการส่งเสริมกระบวนการแห่งสัมมาชีพของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัด พิจิตรหน่วยงานรัฐจะเข้ามาช่วยและส่งเสริมให้เกษตรกรมีการรวมตัวเป็นกลุ่มและเครือข่าย วิสาหกิจชุมชนกลุ่ม ดังนี้ 1) ขั้นตอนการผลิตการมีส่วนร่วมการบริหารจัดการและการตลาด 2) นำหลักธรรมในพุทธศาสนาพัฒนาวิสาหกิจชุมชนในจังหวัด 3) ส่งเสริมสนับสนุน กระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการร่วมกับหน่วยงานภาคีเพื่อพัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้วิสาหกิจ ชุมชน

คำสำคัญ: ส่งเสริมกระบวนการ; สัมมาชีพ; กลุ่มวิสาหกิจชุมชน

Abstract

The objectives of the research "Promote the Process of the Righteous Among Community Enterprises in Phichit Province" were: 1) to study the process of the right livelihood the community enterprise. 2) to analyze the principles of Buddhism and community enterprise development in Phichit province and 3) to promote the process the right livelihood the community enterprise in Phichit province. It was the mixed method research: quantalalive and qaulitive.

The population of this research was a total of the community outerprisr in juristic or ordinaryin Phichit. Community Enterprise / Network Currently, there are 372 community enterprises, one enterprise network, 6,367 members and the research samples were selected with the multistage sampling method Part 1: General data of population and questionnaires Questionnaires were asked by community stakeholders. For general inquiries Part 2: Indepth Interview is a structured interview, which provide important information to stakeholders. It was acquired by the Purposive Sampling of leaders, members, producers, community producers. Community Enterprise In the district where the award for community enterprise outstanding. Provincial level during the year Group 3, group discussion, focus groups, selective focus groups (Purposive Sampling) From the administrators, government officials, 11 people / person

The research finding were are follows:

1. The process of right livelihood the community enterprise in Phichit province. Findings of the sample. The way to promote the process of the workers of the community enterprise in Phichit province is the process of the public. It was found that the promotion of the process of the good of the community enterprise in Phichit province. In the process of good conduct, the overall level was high (\bar{x} = 3.78, S.D. = 0.79). The main processes of community enterprises in Phichit province, the principles of Buddhism and the

development of community enterprises were found a high level (\bar{x} = 3.65, S.D. = 1.02). It was found that the process of good practice of community enterprises in Phichit province, the principles of Buddhism and the development of community enterprises were found a good level (\bar{x} = 3.67, S.D. = 0.77).

2. The principle of religion in support of religion. Promote the righteous And facilitates the development of community enterprises in Phichit Province. 1.) Principles that support the righteousness consists of A) The Noble Eightfold Path B) The four have the virtues. 4. 2.) The principles that promote the righteousness consist of three. 4. Four objects. 3) Bhogavibhāga 43) The virtues for the family. 4 secrets of secular life. Group of Community Enterprises in Phichit Province

3. How to Promote the Process of Criminals Group of Community Enterprises in Phichit Province The government agencies should help and encourage the farmers to join the group and the community network. 1) Production process participation Management and marketing. 2) Principles in Buddhism to develop community enterprises in the province. 3) Promote integrated learning process with partner organizations to develop community learning resources.

Keywords:Promotion of the Process; Right Livelihood; Community Enterprise

บทนำ

ชุมชนเป็นฐานการผลิตภาคครัวเรือนที่สำคัญต่อระบบเศรษฐกิจมหภาคของประเทศ เช่น กิจกรรมทางเศรษฐกิจภาคการเกษตรวิสาหกิจชุมชนและภาคบริการที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชนในรูปแบบของการรวมกลุ่มกันของคนในชุมชนในรูปแบบต่างๆเพื่อประกอบสัมมาชีพชุมชนมีความพร้อมมูลทั้งทรัพยากรธรรมชาติทรัพยากรบุคคลตลอดจนภูมิปัญญาท้องถิ่นและการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นอันเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งให้กับประชาชนและชุมชนสามารถจัดการตนเองภายในชุมชนได้อย่างสมดุลและยั่งยืน

เมื่อรัฐมีนโยบายจัดตั้งหน่วยงานขึ้นเพื่อส่งเสริมสนับสนุนและให้การช่วยเหลือแก่องค์กรสัมมาชีพชุมชนให้เกิดการพัฒนาอาชีพจัดหาทุนในการส่งเสริมอาชีพตลอดจนประสานความร่วมมือกับองค์กรภาครัฐและองค์กรภาคเอกชน รวมถึงองค์กรภาคธุรกิจในลักษณะภาคียุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาให้เกิดสัมมาชีพชุมชนโดยยึดพื้นที่เป็นตัวตั้งผ่านกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันผ่านการปฏิบัติจริงอันนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนในการส่งเสริม

และสนับสนุนปัจจัยในการผลิตการจัดหาตลาดและการให้คำปรึกษาหรือให้ความช่วยเหลือทางวิชาการเพื่อการพัฒนาอาชีพอย่างต่อเนื่องสอดคล้องกับ ประเวศ วะสี PrawasWasi (2016 : 1) ได้ชี้ให้เห็นว่าในปัจจุบันประเทศไทยเกิดความเหลื่อมล้ำมหาศาลส่งผลกระทบต่อปัญหาทางเศรษฐกิจสังคมและการเมืองอย่างแก้ไม่ตกจึงเสนอให้หันกลับมาเข้าใจ “ภูมิสังคม” ของประเทศไทยแล้วพัฒนาเศรษฐกิจ จากฐานทรัพยากรและฐานวัฒนธรรมของเรา “จะหายจนหมดประเทศและอาจถึงกับรวยแบบไม่รู้โรยก็ยังไม่ได้” โดยได้เสนอยุทธศาสตร์ 3 ประการเพื่อแก้วิกฤตเศรษฐกิจ คือ (1) ยุทธศาสตร์เศรษฐกิจติดแผ่นดิน (2) ยุทธศาสตร์เศรษฐกิจวัฒนธรรม และ (3) ยุทธศาสตร์เศรษฐกิจวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี “เศรษฐกิจติดแผ่นดิน” หมายความว่า “การสร้างสัมมาชีพเต็มพื้นที่ของคนทั้งแผ่นดินโดยเน้นที่เศรษฐกิจทรัพยากรของแผ่นดิน” และยังได้อธิบายต่อว่าการมีเป้าหมายสัมมาชีพเต็มพื้นที่กับเป้าหมายจีดีพีอย่างเดียวมันต่างกันเพราะสัมมาชีพนั้นหมายถึงอาชีพที่ไม่เบียดเบียนตนเองไม่เบียดเบียนผู้อื่นไม่เบียดเบียนสิ่งแวดล้อมและมีรายจ่ายน้อยกว่ารายได้สัมมาชีพจึงเป็นทั้งการพัฒนาเศรษฐกิจสังคมสิ่งแวดล้อมและศีลธรรมพร้อมกันไปปัจจุบันสังคมไทยกำลังประสบภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ

พระพุทธศาสนาจึงมีหลักธรรมที่สอดคล้องกับนโยบายเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งมีจุดมุ่งหมายให้เกิดความมั่นคงทางเศรษฐกิจมีเศรษฐกิจการเป็นอยู่แบบพอมีพอกินให้สามารถพึ่งตนเองได้เศรษฐกิจพอเพียงตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาคือการดำรงชีวิตที่เรียบง่ายประหยัดไม่ฟุ้งเฟ้อยึดทางสายกลางประกอบสัมมาอาชีพด้วยความขยันหมั่นเพียรสามารถพึ่งพาตนเองได้ไม่ตกเป็นทาสอบายมุขวัตถุนิยมและบริโภคนิยม (Department of Religious Affairs, 2007 : 6-13)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่11 (พ.ศ. 2555– 2559) มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตเป็นเป้าหมายที่สำคัญของการพัฒนาประชากรของประเทศ โดยมุ่งให้คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา การพัฒนาศักยภาพของคนทีพึ่งปรารถนาจะต้องทำให้ทุกคนได้รับการพัฒนาตามศักยภาพอย่างเต็มที่ จึงจะทำให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีและทำให้การพัฒนาประเทศมีความสมดุลก่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยมีเป้าหมายการพัฒนาให้ทุกคนได้รับการพัฒนาทั้งทางร่างกายจิตใจความรู้ความสามารถทักษะการประกอบอาชีพและมีความสามารถในการดำรงชีวิตครอบคลุมทุกกลุ่มอายุเพื่อเสริมสร้างศักยภาพให้กับตนเองที่จะนำไปสู่ความเข้มแข็งของครอบครัวชุมชนและสังคมไทย (Office of the National Economics and Social Development Board, 2012 : 3)

“มรรค8” หมายถึงหนทางถึงความดับทุกข์เป็นส่วนหนึ่งของอริยสังหรือการลงมือปฏิบัติเพื่อให้พ้นจากทุกข์เป็นหลักธรรมสำคัญอย่างหนึ่งในพระพุทธศาสนาประกอบด้วย การปฏิบัติ8ประการคือสัมมาทิฐิสัมมาสังกัปปะสัมมาวาจาสัมมากัมมันตะสัมมาอาชีวะ สัมมาวายามะสัมมาสติและสัมมาสมาธิโดยคำว่า “สัมมาอาชีวะ” หมายถึง “การประกอบอาชีพที่ถูกต้องตามกฎหมายเลี้ยงชีพโดยชอบธรรมทำด้วยความสุจริตและถูกต้องตามหลักศีลธรรม” ฉะนั้นคำว่า “สัมมาชีพ” จึงยึดแนวความหมายของคำว่า “สัมมาอาชีวะ” ประเวศ วะสี PrawasWasi (2016) ได้ให้ความหมายที่สั้นกระชับว่าหมายถึง “อาชีพที่ไม่เบียดเบียนตนเองไม่เบียดเบียนผู้อื่นไม่เบียดเบียนสิ่งแวดล้อมและมีรายจ่ายน้อยกว่ารายได้” และหากนำมารวมกับคำว่า “ชุมชน” เป็น “สัมมาชีพชุมชน” จึงหมายถึง “ชุมชนที่มีการประกอบอาชีพโดยชอบซึ่งมีรายได้มากกว่ารายจ่ายโดยลดการเบียดเบียนตนเองผู้อื่นและสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ต้องมีความสอดคล้องกับวิถีของชุมชนเพื่อความมุ่งหมายในการสร้างระบบเศรษฐกิจชุมชน”

การใช้ศักยภาพของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในการดูแลส่งเสริมสนับสนุนกระบวนการแห่งสัมมาชีพเชิงพุทธและให้การช่วยเหลือแก่องค์กรสัมมาชีพชุมชนเพื่อให้เกิดการพัฒนาอาชีพเชิงพุทธในการส่งเสริมอาชีพตลอดจนประสานความร่วมมือกับองค์กรภาครัฐและองค์กรภาคเอกชนในลักษณะภาคียุทธศาสตร์ผ่านกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน ผ่านการปฏิบัติจริงอันนำไปสู่การพัฒนา สอดแทรกหลักธรรมะสัมมาอาชีวะเป็นพื้นฐานสำคัญที่จะพัฒนาพลเมืองและชุมชนให้เข้มแข็งและยั่งยืนดังนั้น การส่งเสริมกระบวนการแห่งสัมมาชีพโดยนำหลักธรรมในพุทธศาสนานามาสอดแทรกในกระบวนการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนจึงเป็นเรื่องที่น่าส่งเสริม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการแห่งสัมมาชีพของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัด
พิจิตร
2. เพื่อวิเคราะห์หลักธรรมในพุทธศาสนากับการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนในจังหวัด
พิจิตร
3. เพื่อส่งเสริมกระบวนการแห่งสัมมาชีพของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัด
พิจิตร

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมกระบวนการแห่งสัมมาชีพของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตร” ผู้วิจัยได้ใช้การวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งเก็บรวบรวมข้อมูลโดยศึกษาข้อมูลจากเอกสารการใช้แบบสอบถาม (Questionnaires) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview) และวิธีสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) มีขอบเขตการวิจัย ดังนี้

1. ขอบเขตด้านประชากรกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตรทั้งที่เป็นนิติบุคคลในรูปแบบใดหรือไม่เป็นนิติบุคคลวิสาหกิจชุมชน/เครือข่ายที่จดทะเบียนไว้กับสำนักงานเกษตรจำนวน 12 อำเภอในจังหวัดพิจิตรปัจจุบันมีวิสาหกิจชุมชน 372 แห่งเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน 1 แห่งจำนวนสมาชิก 6,367 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มีการดำเนินการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอนเพื่อเป็นตัวแทนของประชากรที่ต้องการศึกษาในแต่ละขั้นตอน

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา วิธีการส่งเสริมกระบวนการแห่งสัมมาชีพของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตรประยุกต์ใช้หลักสัมมาชีวะตามแนวทางพระพุทธศาสนา สัมมาอาชีวะเช่นประกอบอาชีพทุจริตหลอกลวงปีบบังคับขู่เข็ญค้ำมนุษย์ค้ายาเสพติดค้ายาพิษ เป็นต้น

2. ขอบเขตด้านพื้นที่ ได้กำหนดพื้นที่ในการศึกษาเป็นเขตพื้นที่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตรทั้งที่เป็นนิติบุคคลในรูปแบบใดหรือไม่เป็นนิติบุคคลจำนวน 5 แห่ง (วิสาหกิจชุมชน/เครือข่ายที่จดทะเบียนไว้กับสำนักงานเกษตรอำเภอจังหวัดพิจิตรปัจจุบันมีวิสาหกิจชุมชน 373 แห่ง (Community Enterprise Promotion Division, 2013 : 2)

3. ขอบเขตด้านระยะเวลา ใช้ระยะเวลา 1 ปี จากเดือนตุลาคม 2559 – กันยายน 2560

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยที่สอดคล้องกับงานวิจัยการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mix Method) โดยมีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative) และเชิงคุณภาพ (Qualitative) ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเองโดยใช้วัตถุประสงค์ของงานวิจัยเป็นหลักมีทั้งหมดมี 3 ฉบับ ได้แก่

1. แบบสอบถาม (Questionnaires) โดยสอบถามผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในชุมชนเพื่อสอบถามข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตรแบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นตามกรอบของการส่งเสริมกระบวนการแห่งสัมมาชีพของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตรเพื่อใช้เก็บข้อมูลแนวกว้างจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

2. แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth Interview) (Mariam Ninpan, 2012: 168) เป็นแบบสัมภาษณ์ที่ไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interview) โดยใช้คำถามทำไม (Why) เพราะเหตุใดซึ่งผู้ถูกสัมภาษณ์คือผู้ให้ข้อมูลสำคัญผู้มีส่วนได้เสียซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากผู้นำกรรมการสมาชิกผู้ประกอบการกลุ่มผลิตชุมชนวิสาหกิจชุมชนเพื่อสอบถามเกี่ยวกับกระบวนการและวิเคราะห์หลักธรรมในพระพุทธศาสนา

3. แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม (Focus Group) มีการจดบันทึกเนื้อหาการสนทนา โดยใช้แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม และมีเทปบันทึกเสียงบันทึกรายละเอียดของการพูดคุย เก็บข้อมูลจากการนั่งสนทนากับผู้ให้ข้อมูล (Key Informants) ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ผู้ให้ข้อมูล (Key Informants) ผู้เชี่ยวชาญ ได้จากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากผู้บริหาร นักวิชาการ ผู้นำจากภาครัฐ

ผลการวิจัย

1. **เชิงปริมาณ** สรุปผลวิเคราะห์ข้อมูลระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อวิธีการส่งเสริมกระบวนการแห่งสัมมาชีพของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตร ได้แก่ ด้านกระบวนการแห่งสัมมาชีพ พบว่าการส่งเสริมกระบวนการแห่งสัมมาชีพของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตร ด้านกระบวนการแห่งสัมมาชีพโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.78, = 0.79$) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่าอยู่ในระดับปานกลางทั้ง 5 ข้อโดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือปัจจุบันการปฏิบัติงานในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อน

ราคาญต่อผู้อื่น ($\bar{x} = 3.86, S.D.= 0.85$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือปัจจุบันการปฏิบัติงานในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีรายจ่ายน้อยกว่ารายได้ ($\bar{x} = 3.69, S.D.= 0.67$) เท่ากับอาชีพในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีความเหมาะสมกับวิสาหกิจชุมชน ($\bar{x} = 3.69, S.D.= 0.74$) ด้านหลักธรรมใดในพุทธศาสนาที่เอื้อต่อการพัฒนาพบว่ากระบวนการแห่งสัมมาชีพของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตรหลักธรรมในพุทธศาสนากับการพัฒนวิสาหกิจชุมชนโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.65, S.D.= 1.02$) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า อยู่ในระดับดีทั้ง17ข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือท่านทำงานอย่างเต็มที่ตามศักยภาพที่ตนมีเพื่อประโยชน์สูงสุดต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ($\bar{x} = 3.94, S.D.= 0.87$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดมี3ข้อ คือมีกลุ่มของท่านมีการใช้หลักธรรมปรับปรุงวิสาหกิจชุมชน ($\bar{x} = 3.51, S.D.= 1.11$) ผลที่เกิดจากการใช้หลักธรรมปรับปรุงวิสาหกิจชุมชนอยู่ในระดับใด ($\bar{x} = 3.51, S.D.= 1.14$) และทำงานด้วยความซื่อตรงซื่อสัตย์โปร่งใสสามารถตรวจสอบได้ ($\bar{x} = 3.33, S.D.= 1.10$) และด้านวิธีการส่งเสริมกระบวนการแห่งสัมมาชีพพบว่ากระบวนการแห่งสัมมาชีพของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตรหลักธรรมในพุทธศาสนากับการพัฒนวิสาหกิจชุมชนโดยภาพรวมอยู่ในระดับดี ($\bar{x} = 3.67, S.D.= 0.77$) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่าอยู่ในระดับดีทั้ง8ข้อโดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีวิธีการส่งเสริมกระบวนการแห่งสัมมาชีพของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ($\bar{x} = 3.77, S.D.= 0.84$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีกิจกรรมหรือการดำเนินงานในด้านการตลาด ($\bar{x} = 3.57, S.D.= 0.73$)

2. เซึ่งคุณภาพ

2.1 สรุปผลการศึกษากระบวนการแห่งสัมมาชีพของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตร พบว่า ระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง ต่อวิธีการส่งเสริมกระบวนการแห่งสัมมาชีพของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตรได้แก่ด้านกระบวนการแห่งสัมมาชีพพบว่าการส่งเสริมกระบวนการแห่งสัมมาชีพของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตรด้านกระบวนการแห่งสัมมาชีพโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.78, S.D.= 0.79$) ด้านหลักธรรมใดในพุทธศาสนาที่เอื้อต่อการพัฒนาพบว่ากระบวนการแห่งสัมมาชีพของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตรหลักธรรมในพุทธศาสนากับการพัฒนวิสาหกิจชุมชนโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.65, S.D.= 1.92$) และด้านวิธีการส่งเสริมกระบวนการแห่งสัมมาชีพพบว่ากระบวนการแห่งสัมมาชีพของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตรหลักธรรมในพุทธศาสนากับการพัฒนวิสาหกิจชุมชนโดยภาพรวมอยู่ในระดับดี ($\bar{x} = 3.67, S.D.= 0.77$)

2.2 หลักธรรมในพระพุทธศาสนาที่เกื้อหนุนส่งเสริมสัมมาอาชีวะและเอื้อต่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตรได้แก่

2.2.1 หลักธรรมที่เกื้อหนุนสัมมาอาชีวะประกอบด้วย 1) อริยมรรคมีองค์ 8
2) ทิฏฐธัมมิกัตถะประโยชน์ 4

2.2.2 หลักธรรมที่ส่งเสริมสัมมาอาชีวะประกอบด้วย 1) สังคหวัตถุ 4
2) ขรรวาสธรรม 4 ประการ 3) โภควิภาค 4

2.2.3 หลักธรรมที่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตรใช้เป็นพื้นฐานในการส่งเสริมสัมมาอาชีวะ ได้แก่ อริยสัจ 4

2.3 วิธีการส่งเสริมกระบวนการแห่งสัมมาชีพของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตรหน่วยงานรัฐจะเข้ามาช่วยและส่งเสริมให้เกษตรกรมีการรวมตัวเป็นกลุ่มและเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนกลุ่ม ดังนี้ 1) ขั้นตอนการผลิตการมีส่วนร่วมการบริหารจัดการและการตลาด 2) นาหลักธรรมในพุทธศาสนาพัฒนาวิสาหกิจชุมชนในจังหวัด 3) ส่งเสริมสนับสนุนกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการร่วมกับหน่วยงานภาคีเพื่อพัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้วิสาหกิจชุมชน

อภิปรายผลการวิจัย

1. การศึกษากระบวนการแห่งสัมมาชีพของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตร พบว่า การส่งเสริมกระบวนการแห่งสัมมาชีพของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตรด้านกระบวนการแห่งสัมมาชีพโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่าอยู่ในระดับปานกลางทั้ง 5 ข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ปัจจุบันการปฏิบัติงานในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนรำคาญต่อผู้อื่นส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ปัจจุบันการปฏิบัติงานในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีรายจ่ายน้อยกว่ารายได้เท่ากับอาชีพในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีความเหมาะสมกับวิสาหกิจชุมชน ด้านหลักธรรมใดในพระพุทธศาสนาที่เอื้อต่อการพัฒนาพบว่ากระบวนการแห่งสัมมาชีพของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตรหลักธรรมในพุทธศาสนากับการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณารายข้อพบว่า อยู่ในระดับดีทั้ง 17 ข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ทำงานอย่างเต็มที่ตามศักยภาพที่ตนมีเพื่อประโยชน์สูงสุดต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดมี 3 ข้อ คือ มีกลุ่มมีการใช้หลักธรรมปรับปรุงวิสาหกิจชุมชนผลที่เกิดจากการใช้หลักธรรมปรับปรุงวิสาหกิจชุมชนอยู่ใน

ระดับใดแลทำงานด้วยความซื่อตรงซื่อสัตย์โปร่งใสสามารถตรวจสอบได้และด้านวิธีการส่งเสริมกระบวนการแห่งสัมมาชีพพบว่ากระบวนการแห่งสัมมาชีพของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตรหลักธรรมในพุทธศาสนากับการพัฒนวิสาหกิจชุมชนโดยภาพรวมอยู่ในระดับดีเมื่อพิจารณารายข้อพบว่าอยู่ในระดับดีทั้ง8ข้อโดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีวิธีการส่งเสริมกระบวนการแห่งสัมมาชีพของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือกลุ่มวิสาหกิจชุมชนของท่านมีกิจกรรมหรือการดำเนินงานในด้านการตลาด ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Phraterpvethe (2000 : 48) ให้จำกัดความของคำว่า“การพัฒนาที่ยั่งยืน” คือการพัฒนาที่สนองความต้องการของปัจจุบันโดยไม่ทำให้ประชาชนรุ่นต่อไปในอนาคตต้องประนีประนอมยอมลดความสามารถของเขาในการที่จะสนองความต้องการของเขาเอง Kasem Junkaew (2002 : 75) การใช้ทรัพยากรแบบยั่งยืนก็คือการใช้ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมตามศักยภาพของสิ่งแวดล้อมนั้นเมื่อใช้แล้วต้องไม่ทำให้สิ่งแวดล้อมหรือทรัพยากรนั้นเกิดความด้อยใช้ตลอดเวลาโดยมีสต็อคเป็นตัวให้ผลผลิตจะไม่สามารถทำได้และส่งผลกระทบต่อการขาดแคลนทรัพยากรมีใช้ในอนาคตความและสอดคล้องกับงานวิจัยของสุนัยจุลพงศธร Sunai Junlapongsatorn (2006 : 98) ที่แสวงหาทางออกให้กับโรงสีชุมชนในมิติใหม่ คือ “เศรษฐกิจชุมชนทางเลือกเพื่อความยั่งยืน” โดยยอมรับการอยู่ร่วมกันต่อสู้และใช้เครื่องมือพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนชนบทและชุมชนเมืองที่ยากจนให้เป็นแรงงานที่มีคุณภาพและมีทางเลือกในการดำเนินชีวิตหลักการพัฒนาชุมชนสร้างพลังชุมชนใช้พลังชุมชนเพื่อพัฒนาชุมชนการบริหารจัดการกลุ่มใช้หลักคุณธรรม 5 ประการ คือ 1) ซื่อสัตย์ 2) เสียสละ 3) รับผิดชอบ 4) เห็นอกเห็นใจกัน 5) ไว้วางใจกัน (Pinij Ngamrunroj, 2006 : 23)

2. หลักธรรมในพระพุทธศาสนากับการพัฒนวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตร
ได้แก่

2.1) หลักธรรมที่เกี่ยวพันสัมมาอาชีพะประกอบด้วย1) อริยมรรคมีองค์8
หลักสัมมาอาชีพะ คือ เลี้ยงชีพชอบ 2) ทิฐุธรรมมีกัตถะประโยชน์ 4 ประการ ได้แก่ 1.อุฏฐาน
สัมปทา 2. อารักขสัมปทา 3. กัลยาณมิตตตา 4. สมชีวิตา

2.2) หลักธรรมที่ส่งเสริมสัมมาอาชีพะประกอบด้วย1) สังคหวัตถุ4
ประการ ได้แก่ 1.ทาน 2.ปิยวาจา 3.อิตถจริยา 4.สมานัตตตา 2) ขรวาจาธรรม 4 ธรรม
สำหรับคฤหัสถ์ในการครองชีวิต ได้แก่ 1.สังจะ 2.ทมะ 3.ขันติ 4.จาคะ 3) โภควิภาค 4 ส่วน

ได้แก่ 1. ใช้จ่ายเลี้ยงตนเลี้ยงคนที่ควรบำรุง 1 ส่วน 2. ใช้จ่ายลงทุนประกอบการงาน 2 ส่วน
3. เก็บไว้ใช้ในคราวจำเป็น 1 ส่วน

3. หลักธรรมที่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตรใช้เป็นพื้นฐานในการส่งเสริม
สัมมาอาชีวะ ได้แก่ ธรรมะสำหรับการบริหารงานอริยสัจ 4

4. วิธีการส่งเสริมกระบวนการแห่งสัมมาชีพของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัด
พิจิตรเนื่องจากการเรียนรู้เป็นหัวใจของกระบวนการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนดังนั้นจึงได้เตรียม
ความพร้อมของชุมชนโดยจะกระตุ้นให้คนในชุมชนได้เรียนรู้เพื่อค้นพบศักยภาพของตนเอง
ค้นพบทุนในชุมชนและพบแนวทางในการพัฒนาทุนที่มีอยู่ไปสู่การพึ่งตนเอง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

ปัญหาอุปสรรค คือ การระดมเงินทุนของสมาชิก โดยการออมเงินกลุ่มออมทรัพย์
หรือธนาคารมีกิจกรรมหรือบริการเงินกู้ไปประกอบอาชีพ ส่งเสริมการตลาดโดยการจัดตั้ง
ศูนย์สาธิตการตลาด (ร้านค้าชุมชน) ลานตากผลผลิต เงื่อนไขสมาชิกควรมีเงินออม

1.1 ข้อเสนอแนะจากผลการศึกษา

- 1) พัฒนากลุ่มในการบริหารจัดการการเงินทุน/บรรจุภัณฑ์/การตลาด
- 2) ความพึงพอใจของผู้บริโภค (ราคา/คุณภาพ)
- 3) ประชาสัมพันธ์/สิ่งต่างๆ ให้ทั่วถึงครอบคลุมหน่วยงาน/สถานศึกษา/เอกชน/
วัด/มหาวิทยาลัยสงฆ์/โรงเรียน/กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน
- 4) ประเมินผล/ถอดบทเรียน/องค์ความรู้/กรณีศึกษา/ติดตามให้กำลังใจ/เชิดชู
เกียรติ/มอบรางวัล/รับรองมาตรฐาน

1.2 ข้อเสนอแนะผลที่ได้จากกลุ่มวิสาหกิจชุมชน5ส

- 1) สามัคคี (ทำงานเป็นกลุ่ม/ทีมงาน/ทำงานแทนกันได้)
- 2) สุขภาพดี (กาย/ใจ) ปลอดภัยกับผู้ผลิต/ผู้บริโภค)
- 3) สิ่งแวดล้อมดี (ธรรมชาติ/ความสมดุล)
- 4) สังคมเอื้ออาทร (ช่วยเหลือ/สงเคราะห์/สวัสดิการ)
- 5) สร้างสรรค์ (พัฒนารูปแบบต่อเนื่อง/ทันสมัย)

2. ข้อเสนอแนะเพื่อทำการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาปัจจัยในหลายๆ ประเด็นนำมาสร้างต้นแบบสัมมาชีพเชิงพุทธเพื่อพัฒนาวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตรแบบยั่งยืน

องค์ความรู้ใหม่

1. การวิจัยเรื่องการส่งเสริมกระบวนการแห่งสัมมาชีพของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตร สรุปได้องค์ความรู้ ดังนี้ คือ การสนับสนุนวิสาหกิจชุมชนของหน่วยงานภาคีที่เกี่ยวข้องส่วนใหญ่จะสนับสนุนด้านความรู้และแหล่งเงินทุน โดยวิสาหกิจชุมชนมีความต้องการความรู้และแหล่งทุนที่ปลอดภัยดอกเบี้ยหรือดอกเบี้ยต่ำ จึงเสนอแผนงานโครงการผ่านศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลเพื่อขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาคีที่มีภารกิจสอดคล้องกับแผนงานโครงการของวิสาหกิจชุมชน

2. วิธีการส่งเสริมกระบวนการแห่งสัมมาชีพของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตรประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3 ส่งเสริมประสิทธิภาพการบริหารจัดการการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ประกอบด้วย การส่งเสริมให้เกษตรกรมีการรวมตัวเป็นกลุ่มและเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนแล้วนำหลักธรรมในพุทธศาสนาเป็นหลักยึดเหนี่ยวจิตใจเพื่อพัฒนาส่งเสริมสนับสนุนกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการร่วมกับหน่วยงานภาคีเพื่อพัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้วิสาหกิจชุมชน

3. ผลการจัดกิจกรรมหรือการดำเนินงานในด้านโครงสร้างการบริหารจัดการการดำเนินงานในด้านการผลิต ด้านการตลาด ด้านการเงินของวิสาหกิจชุมชน วิสาหกิจชุมชนจะประสบผลสำเร็จและสามารถยืนหยัดต่อไปได้จำเป็นต้องศึกษาบริบทและสภาพการณ์ของวิสาหกิจชุมชนและส่งเสริมให้มีการรวมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเครือข่ายอย่างเป็นรูปธรรมหน่วยงานรัฐเข้ามาช่วยเหลือ

4. หลักธรรมที่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพิจิตรใช้เป็นพื้นฐานในการส่งเสริมสัมมาอาชีพะแบ่งออกเป็นข้อดังนี้

- 1) ธรรมะสำหรับการบริหารงาน คือ อริยสัจ 4
- 2) ธรรมะสำหรับตำแหน่งผู้บริหาร คือ พรหมวิหาร 4
- 3) ธรรมะสำหรับตำแหน่งสมาชิกใช้ คือ หลักอิทธิบาท 4

References

- Community Enterprise Promotion Division. (2013). Community Enterprise. *Online*. Retrieved August 22, 2017. from: <http://www.sceb.doae.go.th/Documents/STC/cebest56mini.pdf>
- Department of Religious Affairs. (2007). *Summary Master Plan for Promoting National Merit No. 1 .(2007 – 2012)*. Bangkok: Ministry of Culture.
- Kasem Junkaew. (2002). *Integrated Environmental Management*. Bangkok: Kasetsart University.
- Mariam Ninpan. (2012). *Education Research Methodology*. (6thed.). Nakhon Pathom: Silpakorn University.
- Office of the National Economics and Social Development Board. (2012). THE Eleventh Plan No. 11 (2012 - 2016). *Online*. Retrieved March 1, 2012. from: <http://www.nesdb.go.th/Default.aspx?tabid395>
- Phrathepvethe. (2000). *Sustainable Development*. (7th ed.). Bangkok: Komol Foundation.
- Pinij Ngamrunroj. (2006). *Principle of Community Development*. (Mimeographed).
- Prawas Wasi. (2016). Reform Direction Must Revolutionize Consciousness. *Online*. Retrieved August 2, 2017. from: <http://www.thansettakij.com/content/87784>
- Sunai Junlapongsatorn. (2006). *Cultural Change and The Concept of Community Economy for Sustainable Choice*. Research Report. College: Maejo University.